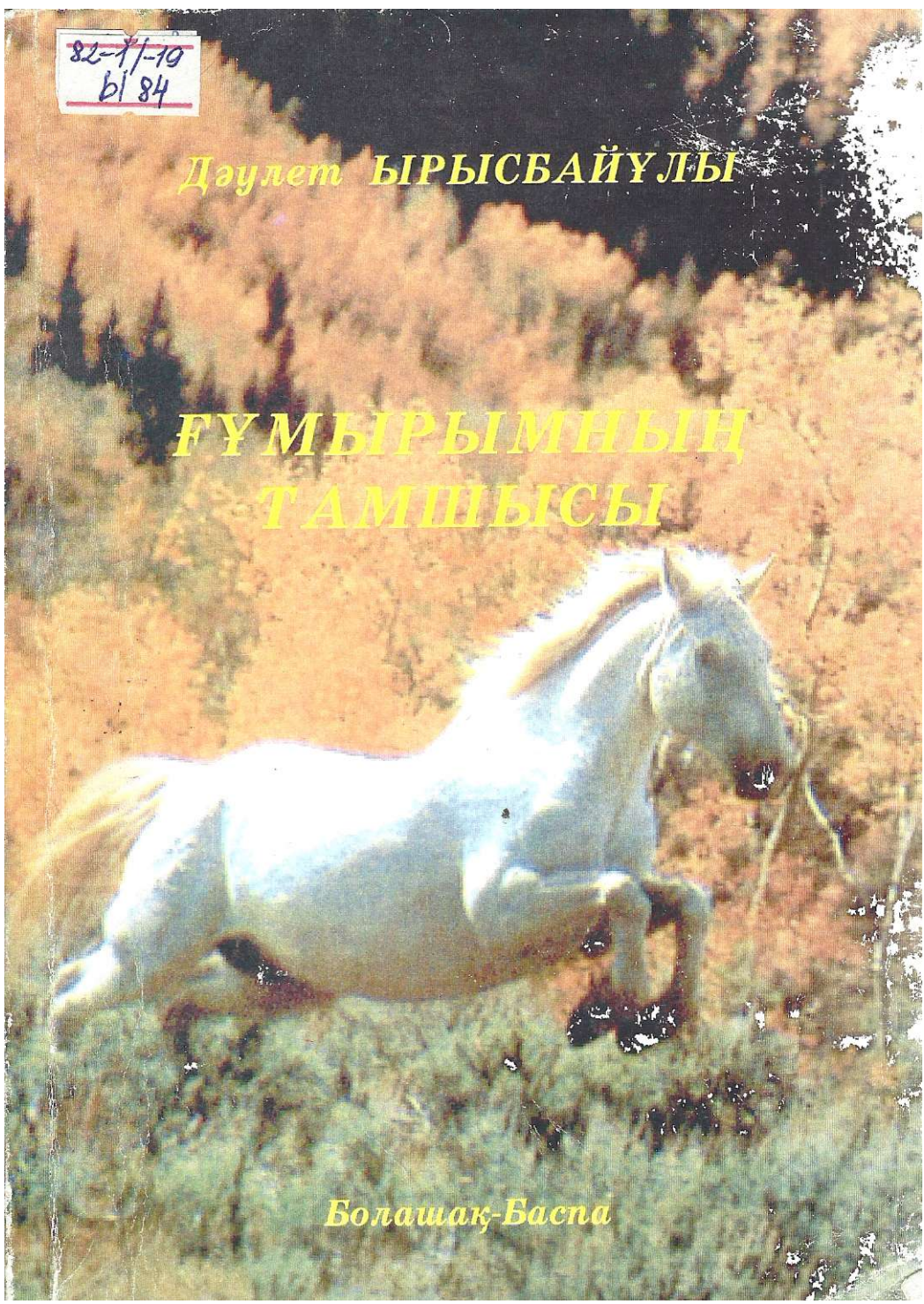

82-11-19
b1 84

Даулет ЫРЫСБАЙҰЛЫ

ҒҰМЫРЫМНЫҢ
ТАМШЫСЫ

Болашақ-Баспа

Дәулет   *ЫРЫСБАЙҰЛЫ*

*Ғұмырымның
тамшысы*

Өлеңдер жинағы

Болашақ-Баспа

Д. Ырысбайұлы. Ғұмырымның тамшысы. Өлеңдер жинағы - Қарағанды: Болашақ-Баспа, 2000. - 100 б.

АЛҒЫ СӨЗ

ISBN 9965-528-03-9

Пікір жазған **Мәуен Хамзин**
филология ғылымдарының докторы

Қазақтың ұлттың болмысын баршаға бағамдатып, паш ететін рухани асылы-ғасырлар бойғы жасаған поэзиясы.

Өзге жұрттар алдында рухының биіктігін, еңселі екендігін де ата-бабаларымыз сөз қадірін қастерлеп, сөз түйінін түсінуімен білдірген, сөзбен сурет салған, адамзат баласының тарихындағы қоғам, болмыс, уақыт, сана ұғымдарын сол сөз өнеріне сыйғызған. Әрине, осындай тұрпаттағы поэзияға талғам-талап та күшті болмақ.

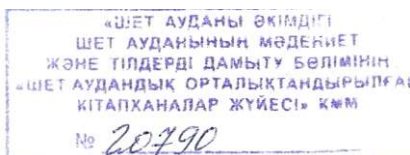
Өлең өлкесінде талпынып жүрген Дәулет бауырымызды екі аяқты, жұмыр басты пенде ғұмырындағы алуан түрлі жайттар толғандырады, тал бесік пен жер бесіктің арасындағы адам өмірінің күнгейі мен көлеңкесі, шуағы мен ымырты тебірендіреді. Сондықтан да болса керек, нәзік лиризм, психологиялық тебіреністен гәрі ой-толғақ, толғам-толғау сипаттары басымырақ байқалады. Осынау ерекшеліктерді екшей келе, талапкер талантының қандай проблемалар төңірегінде сонылау байқалатынын аңғаруға болады. Адамзат қоғамында болып жатқан ауқымды оқиғалар мен құбылыстарды өз жүрегінен өткізіп, толғанысқа берілуі, толғамға талпынуы қуантады.

Поэзия әлемінде өзіндік ізі болса екен деген тілек тілегіміз келеді.

Мәуен ХАМЗИН

ISBN 9965-528-03-9

© Д.Ырысбайұлы
© Қарағанды маңызды білім беретін "Болашақ" институты
"Болашақ-Баспа" РББ

Әкем-Күн, Анам Аспаным,
Алып Жер-шыққан Асқарым
ОТЫЗдың оты Жалындап,
Отсызды оңай жасқадым.

Жалаң қылыш жастаиын,
Жартылай жазған дастаным.
Артымда қалды отыз күн,
АСЫҒЫН иіріп басқаның.

Болдыра қоймаспын, бойдан ұқ,
Мұратым мығым ойда анық.
"Жаһанды жаңадан ашса ғой",
...Отырмын соны ойланып.

Болмайды жігер құр қызған,
Сыр сұрап жазам жұлдыздан.
О, менің, арқар тағдырым,
Құлата көрме бір құздан!

* * *

Мынау менің отызыншы көктемім,
Отыз мәрте гүл жарып, отыз рет көктедім,
Отызға кеп орныққаным бұл менің,
Отыз жылдай от боп ұшқан көкте едім.

Шоқ кеуделі, оты күшті сері едім,
Отыз жылда "оқымысты" мен едім.
Ғалымдардың қақпақ болып аузына,
Бұзатұғын отырысты мен едім.

Тегін жұтып жүрмеген соң оттегін,
Сондықтан да сезім сылқым, от демім.
Отыз ауыз сөзге сыйса, о тоба,
Отыз-ақ күн болғаны ма, өткенім?!

МЕЗЕТ

"Есіңде бар ма жас күнің..."

АБАЙ

Тағдырын айтам алдайтын,
Өскенмен гүлдер жаңарып.
Таң нұры қайталанбайтын
Бақытым едің, балалық.

Бүлдіршін кезім бір жүрсін,
Дегенмен бала көңілі.
Жетіге жетіп үлгерсін,
Өз заңын айтып өмірі.

Жақсы мен жабының жарысы,
Шығармады оны шеткері.
Қанша адам болса танысы,
Соншама болды мектебі.

Өмірдің шығар наласы,
Маса ойлар алып мазаны.
Жетінші кластың баласы,
Жетім шумақтар жазады.

Жұмбақ, жыр жұлдыз туралы,
Ай аппақ, неге аспан көк?!
Шулы ойдан туған шумағы,
Оқылар өзіне дастан боп.

Армандап келеді, асыға,
Қиялы теңіз телегей.
"Түйетастың" шығып басына,
"Тянь-Шанды" тұрды елемей.

Сегізінші кластың "серісі".
Селт етіп сезім, шаш қойды.
Тарс жұмып көзді, ер ісі,
Ғашықтық, отқа бас қойды.

Талайлар барған ауыл **ЮЙ**,
Ол да бір көрді өртеніп.
Беймезгіл соққан дауыл ғой,
Кетпепт әйтеуір ерте өліп.

Қиялдантауып дерегін,
Жүргенде баптап пырағын.
Комсомолға өту керегін,
Ұмытып кетіпті "ұларың".

Ұстапты жүріп уыстап,
Ақыры "тоғызда" өткенді.
Өлеңжазатын дұрыстап,
Жоғалтты сол жыл көктемді.

Жігіттік бәлкім, жеткеннен,
Мектебің қалды тәмәм боп.
Оқумен он жыл өткенмен,
Шықпады бірақ маман боп.

Қаракөздерге босқа әуре,
Бозбала міне, бұйығы.
Әскергекетті жас кеуде,
Биіктей келе иығы.

...Оралды елге алыстан,
Артында қалды көп елес.
Алысқан жауын жанышқан,
Алпамысыңнан кем емес.

Тәңірім берсе жарасым,
Борышым болсын өтеген.
Жиырма мен Отыз арасын,
Қайтадан сүріп өтер ем!

ТАУДАҒЫ ЖАҢҒЫРЫҚ

Мәдидің монологы

Арбасқан жылан айналаң,
Адаспай қалды қай балаң?!
Қынаптан шыққан қылышпын
Қаскөй Қандасым қайраған.

Арғымақ етіп арманды,
Алашқа бердім алғанды.
Жалтақтай қоймас жан едім,
Жақтырмай барам жалғанды.

Көлденең тұрса көк бестім,
Көк дауыл-ғұмыр көп кештім.
Көп иттен көріп қорлықты,
Көксерек-тағдыр от кештім.

Туғаным-жауым қасымда,
Туладым жалын жасымда.
Қара баланың қазығы,
Қарқаралының басында.

Барымтам болса есепте,
Қарымтам Қаракесекке.
Ақыры адуын жанымды,
Қалдырдың жала, өсекке.

Сонардан соңғы таңғы ізбін,
Талқаның шығар жар-құзбын.

Қалың елімнің ішінде,
Ағайыны көп, жалғызбын.

Сорлатып едің "зорларын",
Қараөткел болды қорғаным.
Қалғып кеткенде ояттым,
Қарқаралының орманын.

Қиялдай жүріп, түсіндім,
Қияннан бүркіт ұшырдым.
Қарқаралының басынан,
Қаралы бұлтын ысырдым.

Болыстың міндім қылаңын,
Орыстың көрдім ылаңын.
Түн қатып жүріп жазғанмын,
Қарқаралының ұранын.

Ту ұстағанды бөлмедім,
Туыстан қасты көрмедім.
Туралап келген ажал жоқ,
Туралап аттың, өлмедім.

Бес қаруымды сайладым,
Бес Бошанымды жайладым.
Имедім итке басымды,
Ит жеккенге де айдадың.

Суынан іштім Қайнардың,
Қайнаран кекке айналдың.
Мені туған жер киелі,
Атыңнан сенің айналдым!

ЕСКІ АУЫЛДЫ ЕСКЕ АЛУ

Осатаевтарға...

Ару күндер бара жатыр аяндап,
Аяласаң түндерің де оянбақ...
Әлдиіме ән ғып айтып берейін,
Ескі ауылдың ертегісін баяндап.

Тарихыңа қосылайын "тамшыммен",
Алса менен, айналайын, алсын кен.
Қарашы өзің, із қала ма бетінде
Қарасуды осып өтсең қамшыңмен?!

Көркем сөзден Кеншоқының көр өңін,
Кезекпенен керуен тартқан өр елім.
Ескі ауылды есіңе алған кездерде,
Елтетұғын әнің болсын өлеңім.

Өмірімнен өлендерім өріліп,
Мені бөліп әкеткенді бөрілік.
Ескі ауылда ес білгендер кешегі,
Тұрады ғой көзге ыстық көрініп.

Жан сырымды мөлдір сезім іркіді.
Қараша үйдің қайталанбас нұр түні.
Жаңалыққа жаны құмар қазағым,
Жаңа ауылға көшіп кетті бір күні.

Ескі қора-ескі ауылдың, қорығы,
Есімде атам ерттеп мінген торыны.
Есіңе тек түсіретін өткенді,
Ескі ауылда ескі үйдің орыны.

Қалды менің балалырым шалғайда,
Ой-қиялың ой мен қырды шарлайды, ә!
Таңда тұрып, таңды атырып айғайы,
Жүген ұстап жүгіретін шал қайда?!

Азаматы бала менен жарды ойлап,
Арулары адалдықты, арды ойлап.
Атқан таңның шұғыласына алғашқы,
Апам менің қайнататын бал қаймақ.

Ыстық нанды батырып жеп сары майға,
Ерке оянып, елге ылаң салмай ма?!
Араласып бауырсақтың иісіне,
Таңғы самал қалатұғын таңдайда.

Бізге таңсық көрінетін тау іші,
(Біз емес пе таудың тарлан тағысы).
Қиялыңды шақыратын қияға,
Құлдыраған құлындардың дауысы.

Қара Нұра - қасиеттім, даңқы ірі,
Өлеңболды өр кеудемнің жарқылы.
Әлі менің құлағымда қалыпты,
Қоңыр тірлік-қоңыр қаздың қаңқылы.

Таусылмайды тағдырыңның сұрағы,
Қалада жүр қиялымның пырағы,
Балалығым сен есіме түскенде,
Ескі ауылға кеткім келіп тұрады.

ӨМІР-ӨЛЕҢ

Қадауы қиын, шаңыраққа басын уықтың,
Содан да шығар, көңілімді талай суыттым.
Білмеймін әлі, түсінбей жүрмін себебін,
Өмірге өзім іңгәләп жылап туыппын.

Талай ақылды тағып жүр, тауып бізге мін,
Ал бірақ өзім арманнан үміт үзбедім.
"Келгенсің, -дейді өмірге жылап, шырылдап",
Білмеймін өзім шырылдап нені іздедім?!

Толғатса жүрек, туса екен деймін есті өлең,
Өмірімдегі әр сәтімді ескерем.
Туа салғанда іздеппін өмір күресін,
Дүниеге мына жыламай тусам не істер ем?!

* * *

Әжем тағып беріп еді атап тұмар,
Өнержолы қиын, -деп, шатақ шығар.
Қиыныңа ей, өмір кіріп едім,
Ағайын жол бермейді атақ ғұмар.

* * *

Аққу жырларым, жүзгенде тауып айдының,
Жүрегім менің жолдаса саған байлығын.
Шипалы болсам, шырылдап жүрген жандарға,
Қара өлеңіммен қамалын бұзып қайғының.

* * *

О, сұмдық-ай!
Алаң ойда қалам бір:
...әруақ қана қалған бізде, адам тұл,
Көлдерінің көсегесі көгермей,
Мұхиттары мұңға батқан заман бұл!

* * *

Өлкесіне келіп өлеңнің,
Өзгеше нұрға бөлендім.
Тегеуірінді-тентек өнердің,
Өртіне түсіп, өлем мың..!

КӨШПЕЛІ БАҚЫТ

Соқыр бақ көшпелі,
Сорлыға көшкені.
Сорлыдан бақ ұшса,
Сол күні өшкені.

Соқыр бақ-тақыр ой,
Санаңда мазданар.
Сорлылар соқыр ғой,
Соған да мәз болар.

Сезімтал саңлақ ән,
Сарғайды өртеңде.
Сағымдар алдаған
Сауатсыз-көр пенде.

Сал күрең мінгендей
Сабаз жүр сайрандап.
Сақасы күлгендей,
Сарыарқа-сайран бақ.

Саумалын ақтарды,
Сары далам сабадан.
Санаулы боп қалды,
Сарайы сау адам!

ҒАСЫРДЫҢ СОҢҒЫ КҮНДЕРІ

Мұстафа Өзтүріктің рухына...

Ұйқыда қала,
Тып-тыныш міне барлығы,
Жатқызды бәрін жаратқан ием жарлығы,
Уысында ұлы уланып жатқан тірліктің,
Қара түнінде қарап тұр уақыт қарғылы.

Қаратқан бәрін,
Сұр мерген тағдыр жықты оны,
Құлагер өлген, қой бағып енді шық "торы",
Өнерін жатыр елім халінде сусырап,
Театр бос тұр,
Базардың іші лық толы.

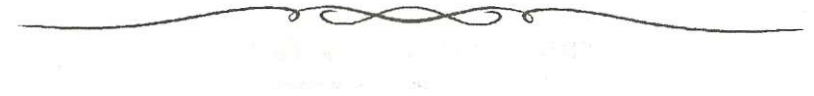
Қаңғырып елін, қабырға қаңсып қаңырадың,
Ән қылып едің, тобырға таңсық аңырадың.
Көшеде бәрі актер болып кеткен пенделер,
Қайтеді дейсін сахналардың саңлағын.

Базарда атаң саудалап тұр ішігін,
Көшеде біреу іздеп жүр әне күшігін.
Жалғанда мына жалғыз қалғандай сезінем,
Іздеп жүргенде кісіліктерін кісінің.

Музаның бәрі далада қалды көлденең,
Кәусарға ғашық, бар ма екен адам шөлдеген.
Таңертең үйден адам боп шығып, ал кешке,
Жетемін эзер, рухсыз сұлде, құр денем.

Үрпекбастарым үйренді "у-шу", "күн-фуды"
Уытсыз ұрпақ, оларда білді құртуды.
Ит жетектеген жекелеу кетіп барады,
Адамға емес, иттерге сенген күн туды.

Жырлады бәрі заманның заңын тосылмай,
Мен жүрдім бірақ біріне соның қосылмай.
Түсінбестіктері түбіне жетіп, түн қылған,
Біздің ғасырдың соңғы күндері осындай!

ДОС

Дос болды бәрі ДОС болды,
Дос айтқан сөздер хош болды.
Домалақ түндер тонаған,
Жүрегім жыртық қос болды.

Қайжанды қайдан қайырам,
Дос болды бәрі күлісе.
Қаймағын қалай айырам,
Қайнамай жатып ірісе?!

Дос болды бәрі таптырмас,
Бәрінің ашық араны,
"Жақсы", -деп тұрып жақтырмас,
Жекелеу шапқан қараны.

Естідім алғаш солардан,
Жаттанды сөзін достықтың.
Алыстау барып олардан,
Жапан далаға қос тіктім.

Айлалы шықпас айналаң,
Пенденің пенде ермегі.
Панам болғанда айдала,
Біреуі іздеп келмеді.

Оларсыз сірә ой кем бе?!
...Өлең, құйылар селдеткен.
Тасбақа көзді, ей, пенде,
Тасбауыр едің сен неткен?!

Жалғыз деп пе едің мені шын?!
Қайтемін сендей бөтенді.
Түсінсең бірақ сен үшін,
Тыңдамай кеткем әкемді.

Тыңдамай кеткем, расында,
"Көңілім елге көл дегем"-
Өйткені әкем жасымда:
"Достыққа адал бол", -деген.

Көзімнің алды мың, елес,
Адасып көптен қалдым ба?!
Аяр қулығың түк емес,
Адалдығымның алдында.

САҒАТ

Тық-тық етіп, тықылдап,
Уақыт ұры жұтынбақ.
Зілдей ауыр үндері,
Қорқытады құтыңды ап.

Уақыттың жалшысы-
Сағат күннің қамшысы.
Тық-тық етіп тамып тұр,
Ғұмырыңның тамшысы.

Сары уайым күнде есте,
Сағат санап күн кешпе .
Білімді жанға бір кештік,
Бітпейді өмір білмеске.

Бір бұлқынам, бір тынам,
Пенделер мәз, ұрты нан.
Терезесін қағып тұр,
Ұлы уақыт,
Сағатымның сыртынан.

ҚАРА АДАМ

Ақшасы арын тонаған,
Аяғы ала, жолы арам,
Қабағы қату қабаған,
Қаптап кетті ғой қара адам.
Салық қып тиын санаған,
Ұлысын ұрысы қанаған,
Құлдары ұлдарын сабаған.
Жақсы артын жантығы жалаған,
Қаптап кетті **ҒОЙ** қара адам.

Айырылған елі тобадан,
Данасы далаға қараған.
Сабазы жұрдай санадан,
Саусағын ғана санаған.
Даттап кетті **ҒОЙ** қара адам.
Ақшасы арын тонаған,
Жолама оған, жоламан,
Қабағы қату қабаған,
Не болып кетті заманам,
Қаптап кетті **ҒОЙ** Қара адам.

Ашылып кеткен араны,
"Бастықпын" -дейді жаманы.
Тойында асы - арағы,
Қойнында қару-жарағы.
Қараадам маған қарады,
Қатерліекен жанары,
Жек көрем осы "Қараны",
Осы ма ақыр заманы?!

Адамдықтары алыс қап,
Достардың ойы жарыспақ,
Дүние билеп санасын,
Ағайын кетті алыстап.

Қиялыкеткен ғарыштап,
Қиялипенде жүр әне,
Бірін-бірі жаныштап,
Не үшін бұлар алыспақ?!

Ақымаққа арам бал ашып,
Ағайын жүр-ау санасып,
"Адамдық" деген ұғымнан,
Адамзат қалды-ау адасып,
Айуандық та пендеге,
Жүреді екен ғой жарасып.

Ел болдық, - дейді егемен,
Екінші ауыл елеген,
Бағытын айтар баланың,
Қария қайда көреген?
Ақылдысымақ көп бізде,
Айғайлап тұрған сөреден.

Күннің артынан күн еред,
Қарааспан қалай түнеред?!
Ұлында қамшы, жүген ед,
Қолында бүгін шүберек.
Болашағыңды болбырлар,
Немене етіп жіберед?!

Жақсыға жантық жабыстық,
Жолаушы көңіл, таныстық,
Барады бізді алыс қып.
Жабы мен жайсаң жарыстық,
Тағы мен тарпаң табыстық,

Көмейі бүлкіл көк бозбен,
Көп жерде тостақан қағыстық,
Көрсетіп тонап жатса да,
Көршілерім әлі ыстық.

Сәні бұзылды даланың,
Өзендер қасып табанын,
Қаратау түйіп қабағын,
Жақтырмай ісін қаланың,
Қатулана қарадың,
Талқаны шықса табиғат,
Қай жаққа енді барамын,
Не болып кетер заманым?!

Айырылды жолдас-жорадан,
Айырылды тобыр тобадан,
Қарайды әне Қара Адам,
Қабағы қату қабаған,
Ұнамайды маған сол адам,
Арын ақшасы тонаған,
Қаптап кетті-ау, Қара Адам!

ТУҒАН ЖЕР

Бабадан кеше қалған жер,
Балаға бүгін арман жер.
Алланың нұры тамған жер,
Талайдың шөлі қанған жер.

Кеншоқының Нұрасы,
Жықпылы- жыр, ән-жырасы.
Амандығын ауылымның,
Тәңірден елім сұрашы.

Керегетасым- кербезім,
Қоралас-күдірет жерде өзің.
Түйетас-түйген тарихым,
Елімді жырла енді өзің.

Нұраның бойы нұр тұнған,
Нұрлан жомарттай ұл туған.
Қызыл шоқы қыздай қылықты,
Қабақтуғанда жыр туған.

Жамырай қаштық қалаға,
Шал-шауқан ғана далада.
Шежіресі қалды Нұраның,
Ауылға жақын молада...

НҰРА ЖАҒАСЫНДА

Сарқырап сәлем беріп құралайда,
Сең соғып, жалп етіп жар құламай ма?!
Өгіз өтпес арнасында өрмекші жүр,
Таң қалам!

Тартылған ба?

Нұра қайда?!

Арқаның кіндігінен басталдың ба?!
Тобыр кешіп, тоқталып, ластандың ба?!
Сарқып ішкен самауыр сияқтанып,
Қансыған қайран Нұра, бос қалдың ба??

Табаныңнан тастамыр-құм шығыпты,
Қадірің кара суда тұншығыпты.
Қасиетті Қара Нұра, қайран Нұра,
Ну шіліктен қалдырмадың, бір шыбықты.

...Күрмелген тұйығыңнан шешіле көр,
Су кетіп, біткен екен тесіңе шер.
Малшылап маңайыңның сәнін алған,
Ақымақ ағайынды кешіре көр!

Кешіре көр!

* * *

Ұшырып ұларындай құс қыпты анам,
Жайнаған жайлауым бар, ырыс-құт далам,
Ыстықкөлге барғым кеп тұрғаным жоқ,
Қасиетті Қара Нұра ыстық маған!

АЮЛЫ-АҚСУ

*"Есіктің алды қу тақыр,
Қу тақырда мал жатыр..."
(Бала кезде естіген өлең)*

Ауылдың маңы қу тақыр,
Қу тақырда көп шатыр.
Құл тағдыры қуырған,
Қу далаға ел жатыр.

Тауымның таңы бұрынғы,
Ауылдың маңы бүлінді
Қасқыр мінезді ұлдарың,
Қайдағы жоққа ұрынды.

Қаймағы қайда сүтіңнің,
Жартысы қайда бүтіннің.
Қадірің ғажап еді ғой,
Кімдерге беріп, бітірдің?!

Тойдырдың талай құлқынды,
Қомағай құлқын жұтынды.
Тайғанай берді-ау тағдырың,
Қондыра алмай құтынды.

Көкірек-ойы қу соқыр,
Отырған жері қу тақыр.
Қулықтан құрып барады,
Қурағанелге су татыр.

Кеберсіп, кеуіп тамағы,
Қабағы семіп қарады.
Арыған Анам-Аюлы,
Ақсақал - Ақсу жаралы.

ДАЛА

Шіркін, менің қайран далам,
Қайран бабам сайрандаған.
Сандыбайда сансыз жылқы,
Сары далам қайыра алмаған.

Сайрандаған қайран бабам,
Дәл өзіңдей қайдан болам...
Босағамыз жалаңаштау,
Боталы інген байланбаған.

Қуаныш тұт мұның бірін,
Артыңдағы ұлың барын.
Жетпіс жылда жуасыған,
Желідегі құлындарың,

Сол ұрпағың тұрағыңда,
Аунайды әлі құла құмға.
Тайқазан жоқ тек бұрынғы,
Құнанбайдың бұлағында.

Ақпас өлең-бұлақ құмда,
Бұралқы өмір бұра ақтың ба?!
Жақсылар мен жайсаңдар көп,
Жанқұтты жоқ бірақ мұнда.

Байсейітті туған далам,
Аз қалды ұлың уланбаған.
Бас шұлғиды бастық көрсе,
Сұлтан көрсе сумаңдаған.

Қоңыршектен күй үзілме,
Тарих иісі киізімде...
Тор байталдың тағдыры тұр,
Сары өгіздің мүйізінде.

Құлапакқан Құралайда,
Ақсу қайда, Нұра қайда?!
Елдің бәрі экономист,
Екіден бір құрамай ма?!

НАУРЫЗ - ЕРКЕ ҚЫЗ

Ашуын басып атаңның,
Келдің бе есен, ерке қыз?!
Сәбиі бүкіл Жаһанның,
Өзіңе қарап елітеміз!

Наурыз-көктем еркесі,
Періште көңіл тазалық.
Сығылып түсті көрпесі,
Бейіште өмір бозарып.

Жеттің бе жасыл ғажайып,
Жастықтың жанын қытықтап.
Тебіренбеуімнің өзі айып,
Табиғат жатса құттықтап.

Ару күн төгіп шуағын,
Қалғандай ғашық көз тігіп.
Білгендей бұл күн туарын,
Тіршілік кетті тез тұрып.

Қаңқылдап қаздар далада,
Шашуыңды да шаша кел.
Алдыңнан шыққан балаға,
Құшағыңды, Наурыз, аша бер!

* * *

Еркелігің лағындай еліктің,
Жан жүрегің жігіттердің еріттің.
Мына өмірге шынын айтсам, Ай-ару,
Сұлулығың үшін ғана келіппін.

Арғымақтай арқандалған жүрегім,
Мен өзіңнен ұзай алмай жүремін.
Үкілі үміт, өзің ғана тауып бер,
Жүдеу тартқан жүрегімнің бір емін.

КӨКТЕМ

Сары даламның сағымынан сыр бақтым,
Сәбиге тән, иісіндей құндақтың.
Түсіп келед аспанынан ақпанның,
Адамзатқа көктем-қолын бұлғап күн!

Көктен түскен көктемге мен тіл қаттым.
...Бұл ғаламда мәңгілікке тұрмақ кім?!
Қысылғаннан қыста жылжып барады,
Ақ пен қара, оюын сап сырмақтың.

Еске түсер жастық шағың, өткен күн,
Ақпанда да иісі аңқиды көктемнің.
Ару күннің мейірімді шуағы,
Қанатына еніп жатыр кептердің.

Ғаламзатпен сағынысып көріскен,
Шуақ келді,
Шу ап келді өріске,
Шалдар шолып жағалауын Нұраның,
Күн шуақтап кемпір отыр еңісте.

Таң-тамаша, көз бұлдырап мен тұрдым,
Ел қатарлы жылға қуып, жең түрдім,
Құл тірлікке құдірет сыйлап Ару күн,
Қыттықтайды өне бойын кемпірдің.

Жылылыққа не жетеді жалғанда?!
Адам түгіл, табиғатта арманда,
Ақпаннан да ақ таң атып келеді,
Қыстың күнін көктем ұрлап алғандай.

Сай-сайлатып, айқайлатып арай күн,
Әнайтады" Әрайдым-ай әрайдым".
Ақыретімен атып тұрған секілді,
"Ақ киімі" кетіп барад Абайдың.

Қыстан шыққан сарапқа сап сау басын,
Бұқа күлге, ат тақырға аунасын.
Қарға батқан құмалақ та қуаныш,
Айтқызады ақсақалдың тәубасын.

Түніменен ермек қып жұлдызды, айды,
Махаббатшыл жас жігіт қызды ойлайды.
Күн-қабаққа қаймықпас қалың қардың,
Жон арқасын тілгілеп жел тұздайды.

Қыс, та қайтты, тас талып, темір өлген,
Көктем келсе көңілім тебіренген.
Көкте күннің аймалап алақаны,
Жердің төсі еліріп, еміренген.

Мен әйтеуір көктемді жақсы көрем,
Үні де оның, күні де жақсы дер ем.
Көктеміме көмегі тиер, мүмкін,
Ақпанымнан ақ таңым боп атсын өлең!

* * *

Еске түсіп, бір істен соң, бір ісің,
Ауырлатты-ау жүрегімнің дыбысын.
Өзіңжайлы ойлауменен о, тоба,
Қайта-қайта тарылады тынысым.

Өмір шіркін, сен боп менен өш алдың,
Таңданамын, неткен нәзік, осалмын,
Сезімімді сенен қалған, жаралы,
Қайтқан құстың қиқуына қосармын.

Жүрегімнің түбінде жүр асыл тас,
Айдын көңілім, аққу сырын жасырмас.
Кеудем менің күркіреген көк аспан,
Жанарымнан жаңбыр жаумай ашылмас...

КҮЗГІ ОЙ

Ал енді бал аш,
Сары шашты ағаш,
Сағыныш құшағын жаяды.
Жазыңда жарас,
Сағатпен санас,
Сары қыз саған таяды.

Табиғат-бала,
Тағдырын қара,
Ажары тайған ақ маңдай,
Салп етек дала-
Сағынған ана,
Сары уайымға батқандай.

Қарадым қайран,
Қанатын жайған
Қаздарға қайтқан тізіліп.
Наз кетті ойдан,
Жаз кетті, сайран,
Қыз ғұмыр - жіптей үзіліп.

Қыста арман-гүлім,
Қысқарды бүгін
Жаз жайлы жазған өлеңім,
Құштарлықүнім,

Құстардың тілін
Жаттап үлгерген жоқ едім.

Аспанда - бұлт,
Астында - жұрт,
Асықтай жатқан бүгінен.
Қашқандай қыстан
Жапырақ ұшқан,
Үілдек жел түнімен.

Артында жазың, жарқын жүз,
Санаңда сыздап салқын сыз.
Жаныңда жүрсе білмеспіз,
Жайдары жанның парқын біз.

Десе де бәрі Алтын күз,
Жаныма жайсыз, салқын күз.
Аяңдай басып, ақырын,
Алыстап барады Алтын қыз.

* * *

Қыз-құмарымыз,
Таң арайы білінген.
Күз-кінәлі қыз,
Тағдыры-таспа тілінген.
Біз КінәЛіМіз,
Көп нәрсеге бүлінген.
Сіз сыңарысыз,
Ертеңі озған бүгіннен.

Гүл көркемдігің,
Өміротында өртенер.
Жыр-желкенді ұғым,
Көңіл отында еркелер.
Сыр - еркең, гүлім,
Мұнайғаныңда бір келер.
Бұл - көркем жырым,
Мұңды жүрегіңе тіркелер.

* * *

Түңілуге өмірімнен ерте тым,
Тыңда, достым, сырларым көп шертетін.
Бір адамның отын қажет етемін,
Көңілімнің қатқан мұзын ерітетін.

ҚЫС

Алай-түлей ақпанның ақ бораны,
Қалмады жер бетінде жаппағаны,
Азынап айдалада соққан боран,
Шопан-Ата есінде сақталады.

Ақпанның аппақ құдай шашы мына,
Ақ ұлпа жыр-шашу ғып шаш ұлына.
Тіршіліктің тынысы тарылғандай,
Не жетсін көк аспанның ашығына?!

* * *

Алғашқы қарды түсімде көрдім, түсімде,
Қаһарлықыс, -деп қиналма шопан, күрсінбе.
Азынап боран, аязың тістепалмаса,
Жайдары жаздың қадірін халық, білсің бе?!

Алғашқы қарды түсімде көрдім, түсімде,
Ақбоз ат асау, көнбей жүр ердің күшіне.
Қаталәкеге батылың бармай қарауға,
Жайдарлы жазың-анаңды аңсап жүрсің бе?!

ҚАРАҒАНДЫ. ҚАЗЫҒАН ЖЕР..

Орнатып жатқанда біз кіл жаңаны,
Бір жаңамен жүреді бір жаманы.

Қалқиып ғасырымның мұржалары,
Миуалы мекенімді мылжалады.

Қасиет шыққаннан соң қара тастан,
Тағдырын тау-тасымның, ала қашқан.
Алаңсыз аймағымды айқай басып,
Аласұрған тірлікпен араласқан.

Айдатып жіберді де айбарлы ұлды,
Сұңғыла сұмпайы ойын байлам қылды.
Манаураған мамыражай маңайымның,
Тірлігін түрмесіне айналдырды.

Берекесіз билігін ұстап бәрі,
Содан бері біткен жоқ қыспақтары,
"Қарабайлар" қажытқан қара жердің,
Қап-қара боп жатады қыста ақ қары.

* * *

Жемі болып жүргенмен ұранды ойдың,
Заманыңның заңын ескер, жайын ұқ.
Төрт мың жылқы жүретін Жұман байдың,
Жайлауында төрт сиыр жүр жайылып,

Ел, жер сатқан құтылмайды айыптан,
Өңірімнің өзгерді тез түр-түсі.
Бір-ақ күнде жоқ боп кетті, ғайыптан,
Тәттібайдың қалың қара жылқысы.

Жарлыны да, жампозды да жайратқан,
Ондырмайды от басының кесірі.
Сары алтынмен самауырынға қайнатқан,
Игіліктіңде аталмай жүр есімі.

1986-ЖЫЛ. ЖЕЛТОҚСАН. ҚАРАҒАНДЫ

Күңіреніп, күнде елім-деп күйеді ері,
Құдай-ау қайда ерімнің киелі елі.
Тағдырдың табанына тағы түсті,
Еңіреп "Елім-айдың" иелері.

Қайтемін қасіреттің қозғап бәрін,
Қопарылып қалың, ой,қозғатты арым.
Алаңдатып алаңда Аналарды,
Босып бара жатырсың боздақтарым.

Босып бара жатырсың боздақтарым,
Көрдің бе заман тағы "бозды" атқанын.
Басыңда батпан қайғы бұлты шөккен,
Қасіреттен қарайып тозды ақ қарым...

Төре тұрып, бағыңды құл ашпайды,
Қинай бер, қырсыз тірлік қыр аспайды.
Қаңтарылып қалғандай қалың елі,
Қарағанды қабағын бір ашпайды.

Батырсыған бейбақтар балаңды ұрды,
Байқамаған баладай ағам тұрды.
Қайран қазақ тағы бір өліарада,
Жаратқан далам шерлі, қалам мұңлы...

* * *

Білем, қазақ, сенің кім екеніңді,
Көз жасыңмен толтырдың етегіңді.
Дауыл сенсің шайқайтын тағдырыңды,
Жауынгерсің жек көрген екі елімді.

Кең далада түсіпсің тар тұзаққа,
(Біріңді-бірің әкеп салғыз отқа,)
Жалыннансың, қызуыңды баса алмасаң,
Жалынғансың жалғыз ат, жалғыз оққа!

1986-ЖЫЛ. ЖЕЛТОҚСАН. АЛМАТЫ

Айқай-шу бүгін Алаңда,
Жалт қарады Жаһан бұл...
Жалғыз ой ғана балаңда:
- "Жауыма да атам гүл."

Ала төбет алқымдап,
Жатқанда қалай көнерсің?!
Бейбіт ел болып, жарқылдап,
Ұшырған едік көгершін.

Тыныштық айтып тұрыстық,
Тілеуін тілеп қазақтың.
Өзіме елім тым ыстық,
Талайын көрген азаптың.

Құланғағұмыр сүруден,
Құлаған оры сол тыныш.
Қорланып жүріп күлуден,
Өмірде бар ма қорқыныш?!

Ерлері жүрсе елінде ес,
Үйім түгілі, молам құт.
Боп алдындағы кебіндес,
Жібердің бір күн бодан қып.

37-лер... сол тұста,
Етімді жедің турап ап.
Содан кейінгі соғыста,
"Мұрттай ұшқан ем уралап".

Атой сал бүгін Алаңда,
Жалт қарасыншы Жаһан бір.
Жалғыз ой ғана балаңда:
- "Жауыма да атам гүл".

Жаратқан ием, сол ұста,
Жастықтың жанған тауын көр
Жеңеді енді соғыста,
Мылтықсыз шыққан жауынгер

Маңдайдың шығар тарлығы,
Маңайымды тағы жылатқан.
Жарғанаттың жарлығы,
Қырандарымды құлатқан.

Ит қылам десе қасқырды,
Қателескен екен "Құрмашың".
Қасқырың солай састырды,
Белгілі енді тұрмасың.

Баласы тұрып басқа ұрды,
Не істейсің солай кетсе кек.
Қарғыласаңда қасқырды,
Төбетің болмас Көксерек!

* * *

Тарихта болыпты тарлан бабаларым,
(Биікті билеп алған ағаларым.)
Уақыттың қатал диірмендерінде,
    Ұсақталып, ұн боп қалған балаларың.

    Ұшырады талай жаным жазаға,
    Ұрпағың ұрынды қаралы қазаға.
Мұрагеріңнің мұрты сынды ғой,
Айтшы далам, жаным таза ма?!

Сатқындар шығып сандалды бегім,
Аярлар алдап, қан болды ерім.
    Қазаққа қазақ қас болған кезде,
Түсінбей қалып таң болды елім.

"Саясат" деген сары бас жылан,
Сары бас жылан салды ғой ылаң.
Ата-бабамның атын ұмытып,
Айтылмай аға, қалды ғой ұран.

Сандуғаш болып сайрады көкек,
Есекті елге сайлады әкеп.
Байрағым қайда бабадан қалған,
Басқаның туын байладым әкеп.

Тобыма кірдің, той демедім бе?!
Ақылдастым да ой керегінде.
Арғымақ тектес асау халықты,
Басындың, бассыз, қой дегенің бе?!

Кешегі жолың таңдарлық дер ем,
Таласып келген жалғандықпенен.
Жел беріп қойды-ау жетесіздерге,
Батырларға тән аңғалдықпенен.

Елім талай жыл шулаған екен,
Адал адасып, қу қалады екен.
    Ұрттаса ұрпағың ұлы зарынды,
    Ұлыңның жанары суланады екен..!

ҚАЛҒЫП КЕТПЕ

"" Оян қазақ!"

Міржақып

Арттың талай тағдырыңның азабын,
Тарттың талай тақсіретін жазаның.
Көзіңді аштың: "ояндым", -деп ұйқыңнан,
Ояндың да, қалғып тұрдың Қазағым.

Оянсаң да, аша алмадың ұйқыңды,
Өмір-айна, көре алмадың сиқыңды.
Тебіrentіп сенің тентек жаныңды,
Талықсып үн, таңға жақын күй тынды.

Есеңгіреп жия алмадың есіңді,
Жауға өңгеріп бердің жампоз, есілді.
Бұл жалғанда бұлаңдағың келеді,
Айыра алмай азаның мен кешіңді.

Тасыған соң тағы өмірдің өзені,
Тағы келді бір айғайдың кезегі.
Көсемсіген "көсемшелер" көбейіп,
Көсем сөздер дүниені кезеді.

Айғай шықты, қайта ояндың, шошыдың,
Қайталанар салмағы аз бос үнің.
Айтқаныңның бәрі де жөн секілді,
Арты не боп кетеді екен осының?!

Арттың талай тағдырыңның азабын,
Тарттың талай тақсіретін жазаның.
Көзіңді аштың: "ояндым", -деп ұйқыдан,
Енді оянсаң, қалғып кетпе Қазағым!

* * *

Адамдықтан пенделік асып кетіп,
Белсенділік жер үстін басып кетіп,
Азаматтың абыройын шашып кетіп,
Қанша ғұмыр қыйылды қыршынынан.

Адамдарға қара күйе жағылып,
Адалдарға жалған жала жабылып,
Елдің ұлы елге жау боп табылып,
Жібек жүрек түйілді ұршығынан.

Белсеңділер қара киім жамылып,
"Айбозымның" акіретте ағын ұқ,
Ақиқатты күткен елім сарылып,
Жолығар, -деп уақыттың бір шыңынан.

Ойламастан өз халқыңның ертеңін,
Өзіңді-өзің отқасалдың, өртедің,
Өзің өртеп кәусаржырдың көркемін,
Құтқармадың жауыңның бір сынынан.

Арысыңды құрбаны етіп жаланың,
Алдыңда аған, ала көздеп қарадың.
Артында іні ашып тұрған араның,
Арылмадың қу тірліктің қылшығынан.

Кәрі тарих сен бізбен жасарасың,
Өткенді ойла, көзіңе жас аласың.
Тағдырды қолыңнан-ақ жасағансың,
Тауып алып табиғаттың тылсымынан.

Замананың сарыны өзгерсе де,
Адалына, адамына сөз берсе де,
Ақыны айқай салар кез келсе де,
Пенденің құтылмадық қырсығынан!

Үтірі көп қойылған,
Құрмалас сөйлем бұл өмір.
Ирелеңдеп тойынған,
Ұзын жылан-сұр өмір!

Түсінгенге алдында
Күрес тілеп тұр өмір.
Ескермеген малғұнға
Базары бай құр өмір.

Тістілерді кемірткен
Тышқан тірлік бұл өмір.
Күштілерді семірткен,
Арпа, бидай, сұлы өмір.

Аспанға ауыз аштырған,
Арман өмір-нұр өмір.
Аяқты шалыс бастырған,
Налыған көңіл, тұл өмір.

Аңдамасаң ағайын,
Үзілем- деп тұр қыл өмір.
Алдамасаң алайын,
Берші маған тірі өмір.

Бабалар айтқан баяғы,
Жалған өмір кіл өмір.
Нүктесіз біткен аяғы,
Қалған көңіл, кір өмір.

Үтірі көп қойылған,
Құрмалас сөйлем бұл өмір.
Түсін мейлі, түсінбе,
Әйтеуір бізге бір өмір.

Күншілдік сұғып пышағын,
Күнде бейнетін құшамын.
Қайтесің, достым, қайтесің?
Өткенніңайтып ұсағын.

Қалған жоқ шығар бізде өні,
Қапы сәттерді тізбеші.
Еске алуыңа тұратын,
Керекті кездерді іздеші.

Тұтам тірлікті түн қылып,
Жібердің жігерді құм қылып.
Лайланып кеткен көздерден,
Алайын өмірді тұндырып.

* * *

Өзектіойлар өртедің,
Өмірдің өзі көп егес
Тебіренеді тентегім,
Бастаса бір төбелес.

Жанымның жамап жыртығын,
Жақындап ойға көп бардым,
Бет-аузындағы тыртығын,
Беделім, -дейді сотқарың

Жұмбақ сырлардың дүркілін,
Шеше алмай ойға көп қалдым,
Жалтарып кейде түлкі ұғым,
Қара өлең саған тоқталдым.

* * *

Сыр сезім алам өлеңге,
Бейкүнә сәби өзіңнен.
Адамзат біткен әлемге,
Қарасын сенің көзіңмен.

* * *

Ойнатаған еркемсің, ойнақтаған,
Жастығың жабырқауды ойлатпаған.

Қылығыңа қызығып отырамда,
Мен өткен күндерімді ойлап қалам.

Ақ боталы дәуренің-әдемілік,
Әр сәтіңді жанарына әлем іліп.
Сен ғана бақыттысың, бұл ғаламда,
Сен ғана періштесің сәлемі құт.

Сен ғанасың тұп-тұнық таза бұлақ
Балалық шақ әрине ғажап бір бақ
Өзіңеай мен жұлдыз жұмбақ айтып,
Аспанда Күн тұрады назарын сап.

Айтарына ойланып, іркілмеген,
Бар балалың сөйлейді бір тілменен.
Сәби етіп қайтадан жарат дер ем,
Тәңір келіп сұраса бір күн менен.

Маған да өмір ештеңе ойлатпаған,
Болашаққа сол бетім тойлап барам.
Менде осы ғұмырыма ырзамын ҒОЙ,
Қайданболсын, бірақ, сендей ойнақтаған.

Бой ұсынып отырсың ертегіме,
...Көңілімді өткен күн өртеді ме?!
Былдырласа берейін өзіңменен,
Аманатты апарарсың ертеңіме..!

АҚ ШАҒАЛА

*Кішкентай биші
Айзат Жексенқызына*

Асаутолқынашулы, соғып жардың жиегін,
Асау бір күй жұлқиды домбыраның тиегін.
Аққайындар биледі-аруларым сырласып,
Ақмамықтай ұшады, Ақшағала-Киелім!

Әппақ құсым толқынның еркелеген еркесі,
Атаң жазған өлеңдей өзегімді өртеші.
Ақшағала аман жүр, арқалаған өнерді,
Өнер сүйген, өлтірмес, өз еліңнің еркеші.

Ажарымен ақылын, санасына сай құрған,
Ақынатаңармандап, есімінді "Ай" қылған.
Мөлдір судың беіне көлеңкесін түсірмей,
Өз бейнесін көреді Ақшағала айдыннан.

Үкі тағып берген соң, үміт неге алдасын?!
Жұдырықтай жер шарын, шағала-қыз шарласын.
Жатса ғалам шақырып, алақаны нұр тілеп,
Патша далаң басыңа, ақ батасын арнасын!

СОҢҒЫ ҚОҢЫРАУДА

Сыңғырла, соңғы қоңырау,
Оятып тылсым тірлікті.
Гүлдерге толды омырау,
Көрсетіп гүл, шын бірлікті.

Сыңғырла тағы нәзігім,
Балалық дәурен-басты арман.
Жеткізгендейсің жаз үнін,
Сезімім сенен басталған.

Үнінде үлкен ұлылық,
Жүректе қалар ұялап.
Токташы уақыт, бұрылып,
Бұл шақты кімдер қия алад!?

Соғыла берші дамылдап,
Соңында саған табынам.
Сары күз келіп қонғанда,
Сыңғырыңды әлі сағынам.

Балалық шақты бал еткен,
Мектебім-ғажап мекенім.
Айтады үнің шар еткен,
Өмірдің өтпелі екенін.

Сыңғырла, үнді қоңырым,
Жастықтың сырын шертетін.
Ғажайыпсенде қоңыр үн,
Тас жүректі де елітетін.

Арманның таңын атырып,
Үңіннен ұлан нұр күтсін.
Сыңғырың бізді шақырып,
Жамандық болса, үркітсін.

Жалғанға мына бөгіп нұр,
Әлемге үнің тарасын.
Сыңғырың сенің бөліп тұр,
Көктем мен күздің арасын.

Қоңырау үні, қоңыр-ә,
Сән еткен Мектеп-Ордасын.
Соғыла берсін қоңырау,
Тек ғана соңғы болмасын!

БОЛАШАҚ

Жарқылдаған жастық шақтың мекені,
Білімді жас бәрі тағзыметеді.
Келешектің керуені "БОЛАШАҚ",
Болдырмайтын жігерлі ұлдың жетегі.

Ұлдарынан көрем ертең ұлықты,
Ару қыздар оқып жатыр қылықты.
"Болашақты" бұл замана тудырған,
Жастар міне жақсылықтан сыр ұқты.

Студенттік өмір осы ғажайып,
Кел ақын дос, ғажайыпты жазайық.
Көңіліңе түйгендерің көбейіп,
Бал күндерің бара жатыр азайып.

Нұрлы шақтың куәсіндей "БОЛАШАҚ",
Бота ғұмыр болашаққа жол ашад.
Таусылмасын талаптының талғамы,
Сыйы қымбат сиқырлы кез, сырлы шақ!

АНАБАҚЫТЫ

Мәңгілік болсын маздаған,
Махаббат пенен достығың.
Өшіп қала жаздаған,
Отымды жақты қос құлын!

Сәттерден қанша тостыңдар,
Миуалы бақтың алмасын.
Екеуің бүгін қостыңдар,
Ақсу мен Нұра арнасын.

Ағайын-жекжат, жаспенен,
Аяңдап тойға ата кел.
Азамат жолын ашты өрен,
Аюлы-Атам бата бер!

ЕЛУЖАСҚА

Жарты ғасыр, ғұмырыңыз жалғасып,
Жаныңыздың пәктігіне таң ғашық.
Алдыңыздан Ақ Періште жолығып,
Жүзге қарай жетелесін, жолды ашып.

Аса беріп асуларын арманның,
Сәтті күндер жолықсыншы алдан мың.
Ортамызда аман-есен жүріңіз,
Жақсылығын иеленіп жалғанның.

Жасымаңыз жаныңызға мұң артып,
Жүріңізші көңіліңізден гүл аңқып.
Алғы күнге алаңдамай қараңыз,
Өміратты құдіретке құмартып.

Ағайын-дос аямасын тілегін,
Аяласын бала-шағаң-тірегін.
Орда бұзар отын сыйлап отыздың.
Берсін сізге жиырма бестің жігерін!

* * *

Ата-анасыз өмірлеріі мұң-қайғы,
Болашағы бұлдырап қол бұлғайды.
Дүниенің бар қызығы, думаны,
"Ана"-деген жалғыз сөзге тұрмайды.

Мына тірлік, қалай өзі...
Күлмейме?!
Ызғарлы дем, ызалы өмір үрлей ме...
Ата-ананың мейірімін көрмеген,
Мейірімсіз болып кетіп жүрмей ме?!

Аймаламай алақанның шуағы,
Тебіреніп, тек ішінен тынады.
Текті ұл-қыз алыс кетпес атадан,
Тастандылар тасбауырдан туады.

Таппады ғой осы дерттің ел емін,
Емін іздеп, мен де ойланып келемін.
Мейірімін аңсағанда бір жанның,
Мандайыңнан сипап жүрсің өлеңім.

СТУДЕНТ ДӘПТЕРІНЕН

Сезімді шайқап сырларын,
Өзіңді, жаным, жырладым.
Сөз гүлін сыйлап жүрсем де,
Сәулем сен елең қылмадың.
Жырлаудан, жаным, тынбадым!

Басқаға қимас "гүл", - дедім,
Сен мені көзге ілмедің.
Түсіндім кейін себебін,
Сүйгенің, көнбей жүргенің,
Сен мені бірден білмедің.

Түсініп, біліп қалыппын,
Сен неден, жаным, жалықтың,
Сәуленді ғана қалдырдың,
Болдың да өзің жарық күн,
Аңыздарындай халықтың.

Өкініші көп өткеннің,
Кінәлап сені сөкпедім,
Армандап жүрген алаңсыз,
Оралар ма екен көктемім?!
Арман бола ма өткенім?!

* * *

Сырласаң, досым, жайымды менің білгенің,
Ішінде жүрмін пенделік атты түрменің.
Ойыңды айтшы бола алсаң егер жанашыр,
Ақыл-ойым неге адасып жүр менің?!

Махаббат, саған арнаймын жырдың маржанын,
Ғашықтық маған кетті ме салып салмағын.
О, тағдырым оңайға түспес ой-арман,
Сүйгенім үшін кінәлі болып қалғаным!

О, ғашықтық!
Сен осындай күдірет пе едің?!
Отын жағып кететін жүректердің.
Сезім сыры емес қой, ойлашы өзің,
Аққусыз айдындарды жыр еткенім.

Өмір заңын өзгеден естідім де,
Махаббаттың тұсауын кестім мен де,
Жақсы көріп аруды алданыппын,
Ғашық болып көрмеппін ешкімге де...

Ай, ақ тамақтар-ай, ай нұрындай көрінген,
Қыз тамағын сүйгізбейді тегіннен,
Көк бояулы, көп суреттер саламыз,
"Ескерткіш", - деп еріксіз сүйген еріннен.

* * *

Таба алмай өз жолымның торабын,
Сұлу қызға, сұқтана кеп қарадым.
Әдемінің әлеміне көп кірсем,
Сұлулықты сүйгені ғой баланың.

Тұрақтамай жүрмін осы неліктен?!
Әлдеменде жас жүрек пе желіккен?!
Бүгін жақсы көріп қалсам бір гүлді,
Бір күннен соң кетем одан жеріп мен.

Түсінбеймін неге солай жаралғам,
Адамзаттан ақыл менен ар алғам.
Жалғыз өзі ғұмыр кешкен жапанда,
Жаңа ғана жеткендеймін аралдан.

Ей, үмітім, үкіңді ұсын ары аққа,
Ардақтыңды алды-артына қаратпа.
Сұлу болу міндет емес бәріне,
Е, құдайым, сүйкімсіз ғып жаратпа.

* * *

Отыр дейсің бұл халіңе кім күліп?!
Опық жеме басталды деп бір бүлік.
Өміросы тез құбылып тұрады,
...Танданба, қыз, тастады деп бір жігіт.

Ала қарға анаң емес аяған,
Нұрдан үміт үзер дейсің қай адам?!
Кесірлі болма, кешірімді бол, жан құрбы,
Адасса біреу, саялы бол, Саяжан!

Сәтті сағатын, ертең бе, әлде, бүгін бе?!
Шегіне жетпей шегінбе, құрбым, сүріңбе.
Еккен ағашың өспесе басқа егерсің,
"Өспеді", -деп өмірден, жаным, түңілме.

Өкініштеріңді, өртелген хаттай тастама,
Ренжисің кейде қасың түгілі ,досқа да.
Сағына жүріп, сарғая күттің сарылып,
Сағынып көріп, шығарып салма басқаға.

Талайлар әлі бақыт деп сені таңдайды,
Ақылды жандар асау тірлікті аңдайды.
Тасыған кезде, арнаңды тауып ағарсың,
Адал жүректің қандары тоқтап қалмайды.

* * *

Бақытты жандар, бақытты жандар ғашықтар,
Сырласа қалсаң, ақ жүрегінді ашып қал,
Қисынын келтір, қиылмас үшін үміттер
Алшысынан түсе бермейді асықтар.

* * *

Бұл қалай өзі...
Біткені ме төзімнің?!
Қойнына кірдім, сендер жайлы сезімнің.
Төсегінен көк көрпелі көктемнің,
Оятып алшы асылын айтып сөзіңнің.

Ерке қылықтарың, ерке көктемде ер емі,
Өлеңім құрбым сырымды айтып береді.
Тағы бір көктем қалаға жеткен сияқты,
Көңілімнің құстары қашан келеді?!

Қиялым шіркін тереңдеп кетті теңізге,
Жатырмын ояу, "жындысың", -дейді-ау ел бізге.
Керуен ойлардың келемін кербез көшінде,
Света, Қалтай оята салшы сегізге.

Жалынды жырсыз жастық шарыңның оты кем,
Мен өзі бүгін, қиялмен қыдырып кетіп ем.
Іздемеймін ұйқысыз өткен түндерді,
Өлеңсіз өткен күндерім болса өкінем.

* * *

Көлеңкелеп көп жүргендей көк есек,
Екеуміздің сыртымызда көп өсек.

Құлын-ғұмыр, құрық-мыстан аңдыған,
Не боламыз соның бәрін елесек.

Елдің сөзі қуат беред, дес беред,
Тым еркелеу мінезімді сес көред,
Артымыздан сөз қылғаны жақсылық,
Екеумізді елемесе не істер ек?!

* * *

Біттіңдер ме кінәләсіп,
Енді сендерден күнә қашық.
Дегенмен аяр көздердің,
Тұр әлі араны ашық.

Айтпаған сыр да қалмады,
Тырауы тырнаны алдады,
Ендігі сезімнің сөзі,
Осы ғой жырда қалғаны...

* * *

Аң ізіндей айқын сонардың
Махабат та қан болар мың.
Бекежан, Дантэс бұғып жатпасын,
Қарайын маның қос обалардың.

Қодарлар көп қой қорлаған ерін,
Қозыларымды қолдаған едім.
Маңдайы шодыр мақұлықтардан,
Махаббат сені қорғаған едім!

ЖАҢА ЖЫЛДА..

Ренішті қабақ тойлы күнді қорлайды,
Айтпа жаным, айтпа маған ондайды.
Жай күндерде жыласаң да өзің біл,
Жаңа жылда жабырқауға болмайды.

Өткен уақыт қала бермес бәрі есте,
Еліте біл, ертеңгі күн-елеске.
Шырқап әнді, тойла достым бұл түнді,
Жаңа жыл-бұл - жаңа туған нәресте.

Ай, күн, сағат жыл мен жылды қосатын,
Жылдар асу мына біздер асатын.
Биігінде қарсы алыңдар асудың,
Жаңа жыл-бұл келе жатқан жас ақын.

Шауып келеді уақыттың саңлағы,
Өткен күннің көмейде жүр бал дәмі.
Келер күнге үмітпенен қарайық,
Жаңа жыл - бұл - атар таңың алдағы.

Ренішті қабақ тойлы күнді қорлайды,
Айтпа, жаным, айтпа маған ондайды,
Жай күндері ренжісең де жетеді,
Жаңа жылда жабырқауға болмайды.

МЫСАЛДАР

ЖЫРТЫҚ ҮШ СОМ

Қаңсырап бір қағылғанда қалтамыз,
Үмітті біз жігіттерге артамыз.
Есіл жаңдар, ескермейтін ештеңе,
Думан-сайран боп кетеді ортамыз.

Шабыт шіркін шарықтайды арқада,
Қайран көңіл жүрген кезде ортада.
Бар байлықтың бәрін ішіп біткенде
Жыртық үш сом қалып еді қалтада.

Таппасақ та бос көңілден еш пайда,
Мұндай кезде ақыл қайда, ес қайда,
Жырым-жырым, жыртық үш сом қадірсіз,
Өтпей қойды, өтпей қойды ешқайда.

Нені ойлайсың заманыңның тоғында,
Ойлантар дос, оның менен солыңда.
Барып қайттық касса, буфет алдына,
Көңіл бүтін жыртық ақша қолыңда.

Бойымызға бітіп қалған пенделік,
Пенделік жүр үш сомдықты өңгеріп.
Кетті адамдық бірге ақшамен оралып,
Қүдіретті қайран өмір, теңгелік.

Жайраңдасып, тойды тағы жалғадық,
Өзімізше жігіттікті қорғадық.
"Үш-ақ сомдық көңіл бүтін болсын", -деп,
"Жыртық үш сом" садағаға арнадық.

Жеп жүрсе де қу өмірдің тепкісін,
Ұнатамын жігіттердің тектісін.
Қолымызда жыртық үш сом жүргенмен,
Дос қыламадық тұлкі мінез, ептісін.

Жігітке оңай ел сенімін арта ма?!
Ақ жүрегің аман болсын ортада.
Жүген қағып жүріп кеттік тоқтамай,
"Жыртық үш сом" кете барды қалтада...

...Бойымызға сіңгені ме пенделік,
Пенделік жүр үш сомдықты өңгеріп.
Кетті адамдық ақшаменен сенделіп,
Қүдіретті қайран өмір, теңгелік!

* * *

Қадірлі ДОС, құйып жібер ағыңнан,
Ауыр ойдан шамалы айығайын.
Сұм өмірдің қу заңына бағынбай,
Жүрегімді жеп бітті сары уайым,
Қалай ғана тірліктен жалығайын.

Достым кәне, құйып жібер тағы да,
Өзі жарты, оны екіге бөлмеспін.
Арақ ішу ақындардың бары ма?
Көрегімді көрмей жатып, өлмеспін,
Түртпегше дүниенің көнбеспін.

Достым кәне, құйып жібер қайталап,
Дүние мас, менде маспын ішінде,
Тасыған көңіл, ішіп-ішіп, жай табад,
Бір қателік жоқ сияқты ісімде,
Кінәрат жоқ дәл қазіргі күшімде.

Әлсіздікке бойыңды дос алдырма,
Ішкен сайын бөленеді таң нұрға.
Досым менің, тағы да іш, тағы құй
ҰРПАҒЫҢА БҰЛ АРАҚТЫ ҚАЛДЫРМА!

* * *

Таң қалдырып, тазармас алақаны,
Жалқау адам жатуды жаратады.
Салақ үйдің иесі ширамаса,
Пысық болып кетеді тарақаны.

Таусылмасын көңілдің асыл әні,
О, асыл ән, қайғыны жасырады.
Думанды, сауық кештер болмаса егер
Тыныш үйді, тышқан да басынады.

* * *

Қаржаумай тұрса кештетіп,
Аяққа симас, ескі етік.
Ақ түтек боран бір күнде,
Әуре боласың ес кетіп,
Еріксіз сияр ескі етік.

Ескі етік кетер жөнделіп,
Өзінше ол да өң беріп.
Тәубаңа тірлік келтірер,
Талғамға жалған тең келіп,
Пеңделік, шіркін, пеңделік.

* * *

Қаршадай қыз, қайда сенің пәктігің?!
Жас тәніңе қара күйе жақты кім.
Іздеп жүріп көңіліңнің шаттығын,
Жоғалттың ба жүрегіңнің, ақтығын?!

Қаршадай қыз қасиетті қызғалдақ,
Сияқтысың бұл күндері бұзған бақ.
Қүдіреттің құралайы сен едің,
Құлан тағдыр құлатты ма құзға алдап!

АҚ ТІЛЕК

Биік ұстап жастық шақтың жалауын,
Жағыпсыңдар ақ отаудың алауын.
Бір арманның асқарына шыққанда,
Өздеріңен аулақ жүрсін нала-мұң.

Ғашықтықтың құдіретінен нәр алған,
Бақыттарың байқалсыншы жанардан.
Ақ махаббат өздеріңді күзетсін,
Адамзаттың арманынан жаралған!

* * *

Тостақан кезді толтырып,
тонған жүрек, жас арман.
Тобық тастап ойнаған,
ғұмыр қалай жасалған.
Үлкен үйде үмітің,
күт, есігі ашылар.
Өрепкіген жүрегің,
өрт сөнгендей басылар.
Жаратқан иең жасаған,
тағдырыңнан аса алмай.
Көнесіңде қоясың,
жанарыңа жас алмай.
Мандайыңда жазылған,
мықты жазу бар екен,
Өкіңесің өмір, -деп,
өксігіңді баса алмай...

ӘКЕНІ СОҢҒЫ САПАРҒА АТТАНДЫРУ

Әкем Сатибеков **Ырысбайдың**

рухына арнаймын

Бірі кетіп, бірі келіп,
Бойыма діріл еніп,
Айналам қорқынышты,
Күн батты күңіреніп.

Дәурен-ай бастан кешкен,
Барда әкем-аспанда өскем.
Айналам қорқынышты,
Маңайым астан-кестең.

Досымның жылағаны,
Тауымның құлағаны.
Болдырған ғұмырыңның,
Болмайды бір амалы.

Жығылды ұл жылағаннан,
Жұбатты ел сынаған жан,
Аумайды үйдің іші,
Қайғылы бір алаңнан.

Жайнатты күн даланы,
Атадан ұл қалады.
Әкені ажал алып,
Ұрпағын жұлмалады.

Қалыңел күңіреніп,
Қайғылы үн іріленіп.
Ап-ауыр салмағымен,
Келеді іңір еніп.

* * *

Жылаған жанарымнан жас таралып,
Отырмын ой қажытып өз алдыңда.
Тәңінді жер, рухыңды аспан алып
Келмеске кеттің бе әке көз алдымда?!

Шырқыратып жатса да шыбын жаның,
Жан әке жаңылмады тәубесінен.
Сол болды, соңғы сәті-ұғынғаным,
Жігерленді жарық күннің сәулесінен.

Көнбеген қайран дүние қарымыңа,
Өгей тірлік, не деген өңез едің.
Бір қарады жалғанның жарығына,
Түргізіп перделерін терезенің.

Өмірді де өзінше бір көш-деп ек,
Таспа күндер - тағдырдың өрімі шын.
Көзіңді жұмарда да бір күш керек,
Абыроймен адамдарша өлу үшін.

Көзіңменен көргенің қиын екен,
Туғаныңның жүрегі тоқтағанын.
Өзіңменен... қайтейін күйім бөтен,
Өлгеннен соң түк емес, жоқтағаным.

"Арманым жоқ", -деуші еді әу басынан,
Ажалдың барды алдына алшақ басып.
Арулап аттандырдық ауласынан;
"Қара жер жұбатсын", -деп қалса жасып.

Ақыреттен айналасын кім сақтаған.
Жыр перне, мұң пернемді бөтен дер ме.
Ауырғанда айналып бір соқпаған,
Өлген соң кіріп шықты Төкеңдер де.

Кең даламның киелі киіктері,
Қадірлі ұлын, қазір де сүйіпті елі.
Тарихтың тарауына көз жіберсең,
Мен мұңдалап тұратын "биіктері".

Көтерсін, -деп береді жүкті нарға,
Ұстазсың сен кейінгі мықтыларға.
Шыңғыстарды шығарып биіктерге,
Расуларды қараттың, Мұхтар аға.

Таңдай білген талгамның тазалығын,
Қарапайым ұлысың қазағымның,
"Абай жолын" үлгі етіп, ұрпағыңа,
Арқалапсың еліңнің нала-мұңын.

Елжіресе, ел саған елжіресін,
Қазақтың жүрегінде сен жүресің,
Қолыңа қалам алған қаламгердің,
Түсіне ең бірінші сен кіресің.

ЕГІЗІҢНІҢ-ЛЕБІЗІ

*"...Ол Жаңарқада, мен Ақтоғайда туғанмен,
өнер жолында табысып, ат басын
Ақмолаға тіреген едік. Бұл аймақтың өнер
сүйер жұрты екеуімізді егіздердей қабылдаған
болатын. Қазақтың домбырасын сонау
Парижде әуелете ойнатқан күйші
Алтысбай Тұяқбайұлынан аңдаусызда
айырылып қалдым".*

(Сазгер Амантай Жұмашевтың әңгімесінен)

Күйіңді күмбір, назым-деп қалдым,
Жайдары жан ең жазым боп қалдың.
Қимайтын жанды қинаған жаман,
Қазаңның өзін "әзіл" -деп қалдым.

"Бал дәуренің" іргелі еді,
Өлгенмен бақыт, бірде келеді.
Табиғат ғажап таланттар үшін,
Егіз тұғандар бірге өледі.

Тірлікте бәрі сөз келген пенде,
Жалыққан едің ездерден сен де.
Тірі жүргенім болмаса қазір,
Қайғыңнан сенің өзгертем мен де.

"Жалған", -деуші едің, жалған болды ма?!
Мейірімсіз ажал армаңды алды ма?!
Қайғыға үйренген қайран Қазағым,
Байқамай тағы айырылып қалды ма?!

Болды ғой жалған, бір "өшкір мекен",
Күмбез күйлеріңді, үлестірем де өтем.
Саңырау құлақты, сорлы пенделер,
Өлген соң сені естір ме екен?!

Жанымды тірлік қинағаны ма?
Құдіретін күйге сыйлағаны ма?!
Алпыс -деп қойып атыңды сенің,
Алпысты құдай қимағаны ма?!

Жан едің жүрген алдамай арын,
Асау толқын ең, қалды жай ағын,
Бұлбұлдың үнін бау-бақшаң іздеп,
Аңырап қалды Алмадай жарың.

Естіген өзім, күй күші кете ме?!
Тау едің, қазір биіктеу бетеге.
Жұмада арнап пісірген өзіңе,
Жеті шелпектің иісі жете ме?!

Тұрсын Жұмашевтың рухына

Моншақ сырдың мекені еді шоқ қайың,
Жол сап жүрдің шоқ қайыңға сәт сайын,
Кәусар жырдың иесіне от дайын,
Аңсар жұртың, бүгін сол бір жоқ, қайың.

Тұр қалыпты бауыры жұмақ, Балқаның,
Сұрланыпты өңі өлең-қалқаның.
"Бұғалықты" ақымағы көп Арқаның,
Шығарыпты шоқ, қайыңның талқанын.

Күзде де кеп ақ қайыңды сүйген ең,
Ізедім көп, шоқ қайың жоқ билеген.
Іздерің тек-артта қалған күйлі өлең,
Түзде дүрмек, өлеңге бас иген ем.

Сөзің құнды, іздер адам ойлысы,
Көзің мұңды-қайыңдардың қайғысы.
Төзіміңді тауысардай сай күші,
Сезіміңді түсінер дейсің қай кісі.

Мұңын артып ақ қайыңның жас жанға,
Жырда қалқып, жолыңды енді ашқанда.
Мың құмартып жүргеніңде дастанға,
Күн нұры шарпып, ұшып кеттің аспанға.

Ақыл-ардың адамдарын жырлашы,
Жақындар кім, жақтырмаса жыр досы.
Адал жанның ақындар ғой құрдасы,
Ақындардың ақ қайыңдар сырласы!

ЖҮЙРІКТІҢ МІНЕЗІ

Арқаның атбегісі Боран Тергеубекке

Мен сенің атыңа,
Ежелден қанықпын.
Сай келген затына,
Ұлысың халықтың.

Қарайсың мысқылмен,
Сұм жалған-сайқалға.
Баптаса іс білген,
Бәйге алар байтал да.

Жаһанда жүреді,
Тәкаппар бір өзі.
Жігіттің жүрегі-
Жылқының мінезі

Тоңмойын торы атты,
Түсірді елі додаға.
Қорқаулар "қомақты"
Қамшыңнан садаға.

Тұздықты татырған,
Нар тұлғаң-нәсібің.
Бәйге алған атыңнан,
Жүйріктеу есімің.

Асқақтау жаныңды,
Асқартау қыла бер.
Ойнатар қаныңды,
Жетпей жүр "Құлагер".

Халықтың тозбайтын,
Дауылды жырымын.
Шабытты қозғайтын,
Боранды қылығың!

* * *

Айыра біл егізін өнермен кім?!
Азуы адастырар бөрі туғанды.
Жылан жүріс, өмірі өлерменнің,
Жегідей жеп, жеңеді өр тұлғанды.

Қарасам қара шалдың қабағына,
Кеппеген кешегінің қаны жатыр.
Жүгенінен жүйрік боп жүргендер көп,
Заман тыныш кезінде бәрі батыр.

Көңіл қайтты кей жаннан салмақ күткен,
Өз кенейі түгел болса, жоламайды.
Жел соқпай-ақ жеңілтек, қаңбақ біткен,
Дауыл тұрса ыд іздеп домалайды...

БЕЛГІСІЗ СОЛДАТ

Сарбаз сәлемі

Ерлан Қажымұратұлы атынан

Селт епеген даласында майданның,
Аңқылдаған ақ көңілді жайдарлым.
Туған жерге оқтан аман оралып,
Аққа оранып жатырсың ба, Айбарлым?!

Армандаған ақ жүрегің ғаламды,
Артқа тастап жарың менен балаңды.
Бұл дүниенің жалғандығын растап,
Аңыратып кете бардың анаңды.

Ауғанстан-қанды жердің қазанын,
Татып бірге мұңын, шерін, азабын.
Қайрандостан қалған мына суретке,
Қарап тұрып қайғылы өлең жазамын.

Хош бол, енді, қайран досым, мәңгілік,
Енді өзіңмен сырласпайды таң күліп.
Қалдыменде есімің мен елесің,
Жан дауысың жүрегімде жаңғырып!

АДАМ, ҒАСЫР, ЖЕР-АНА

Тылсым сыр тыңдадым, бір үнге елеңдей қалып,
Қазақтыңдаласы ежелден өнерге бай халық.
Алтын қазығым- Алашым, Отаным-Анамсың,
Алдыңа келдім, мен бүгін өлеңге айналып.

Қарлы шыңдарым қатыгез-арыстан қабақ,
Мұнарлы тауларым мұң айтты алыстан қарап.
Қиялшыладам, қимылсыз тұрып қалады,
Қу тірлік мінген құл пенде жарысқанда бақ.

Бұғалыққа көнбес бұлқынған болды арманым,
Жоғалып кете жаздаған ақ жолды шарладым.
Тексізден тепкі көретін жалғанға қарап,
Құрбақа емес, құлан құлар орды таңдадым.

Тостақан көзге толқысам молынан толар мұң,
Бұл, толқып айтқан сөзімді, торыңнан табар кім?!
Аламан ойдың алпауыт зергері көп өткен,
Өзімде кетіп барамын соңынан солардың.

Сұңғыла ойдың шырағын жағамын санамда,
Бар шығар сыбаға-сыйы, даламның маған да,
Тауым мен тасым талықсып мұңын айтқанда,
Сұраулы жүзбен, ойланып, қарадым Адамға.

Жанарға тұнған мұңымды таңғы нұр жасырды,
Ой қылып жинап береді шалғы - жыр асылды.
Адамзат көші, уақыт санап саусағыменен,
Шығарып сап тұр ғаламнан тағы бір ғасырды.

Қалғандажетек жегілмей, қамыттан қараң,
Қатерденжылайды, қайтесің, қамыққан Анаң.
Қасаңойлардан санасы суалған кезде,
"Жаңамын", -дейді өзінен жалыққан адам.

Кетпейді ешкім тәңірдің әмірінен әрі,
Қаражер тобырдың зәбірінен кәрі.
СОҒЫССЫЗ атсын, ғасырдың ақ таңы, Адам!
Гүл шоғын көрем, солдаттың қабірінен әлі.

Ай, күн жылжыды уақыттың жылдары ауып,
Күн көзін бүркеп барады, сұмдары жауып.
Ертеңгі күннің еркесін ойлап, шаршадым,
Жауынгер ғасырдың жаужүрек ұлдары қауіп.

Не деген сұмдық, әй пенде, араның аш, арам,
Көрегем шошып, ісіңнен алаң босағам.
Жаныңды ойлап, қан төгіп ойнап жүргенде осы,
Аспанға бір сәт қарашы, Жалаңбас Адам!

Санаңда сайран салмасын сайтанның сайқалы,
Ақылыңды арбап алмасын алтын мен айтағы.
Жалғанға мына сапарын тәмәмдап біткенде,
Тәніңіз Жерге, рухыңыз Аспанға қайтады!

Бұла жырларым бұлдыр ертеңіме алаң хат,
ҰЛЫ АДАМ үшін болмасын десең ғалам жат.
Кіл пасық ойларды басыңнан сілкіп таста да,
ҒАСЫР мен ЖЕРДІҢ мұң-зарын тыңда,

АДАМЗАТ!

Мазмұны

Алғы сөз.....	3
Әкем-Күн, Анам-Аспаным.....	4
Мынау менің отызыншы көктемім.....	5
Мезет.....	6
Таудағы жаңғырық.....	9
Ескі ауылды еске алу.....	11
Өмір-өлең.....	13
Әжемтағып беріп еді атап тұмар.....	14
Аққу жырларым, жүзгенде тауып айдынын.....	15
О, сұмдық-ай!.....	16
Өлкесіне келіп өлеңнің.....	17
Көшпелі бақыт.....	18
Ғасырдың соңғы күндері.....	19
Дос.....	21
Сағат.....	23
Қара адам.....	24
Туған жер.....	27
Нұра жағасында.....	28
Ұшырып ұларындай құ қыпты анам.....	29
Аюлы-Ақсу.....	30
Дала.....	32
Наурыз - ерке қыз.....	34
Еркелігің лағындай еліктің.....	35
Көктем.....	36
Еске түсіп, бір істен соң, бір ісің.....	38
Күзгі ой.....	39
Артыңда жазың, жарқын жүз.....	41
Қыз-құарымыз.....	42
Түңілуге өмірімнен ерте тым.....	43
Қыс.....	44
Алғашқы қарды түсімде көрдім, түсімде.....	45
Қарағанды. Қажыған жер.....	46
Жемі болып жүргенмен ұанды ойдың.....	47
1986 жыл. Желтоқсан. Қарағанды.....	48
Білем, қазақ, сенің кім екенінді.....	49
1986 жыл. Желтоқсан. Алматы.....	50

Тарихта болыпты тарлан бабаларым.....	52
Қалғып кетпе.....	54
Адамдықтан пенделік асып кетіп.....	55
Өмір.....	57
Күншілдік сұып пышағын.....	59
Өзекті ойлар өртедің.....	60
Сыр сезім алам өлеңге.....	61
Ойнақтаған еркемсің, ойнақтаған.....	62
Ақ шағала.....	63
Соңғы қоңырауда.....	64
Болашақ.....	66
Ана бақыты.....	67
Елу жасқа.....	68
Ата-анасыз өмірлері мұң-қайғы.....	69
Студент дәптерінен.....	70
Сырлассаң, досым, жайымды менің білгенің.....	71
Таба алмай өз жолымның торабын.....	72
Отыр дейсің бұл халіңе кім күліп?!.....	73
Бақытты жандар, бақытты жандар ғашықтар.....	74
Бұл қалай өзі.....	75
Көлеңкелеп көп жүргендей көк есек.....	76
Біттіңдер ме кінәлесіп.....	77
Аң ізіндей айқын сонардың.....	78
Жаңа жылда.....	79
Жыртық үш сом.....	80
Қадірлі дос, құйып жібер ағыңнан.....	82
Таң қалдырып, тазармас алақаны.....	83
Қар жаумай тұрса кештетіп.....	83
Қаршадай қыз, қайда сенің пәктігің?!.....	84
Ақ тілек.....	84
Тостақан көзді толтырып.....	85
Әкені соңғы сапарға аттандыру.....	86
Жылаған жанарымнан жастар алып.....	87
М.Әуезовке.....	89
Егізіңнің-лебізі.....	90
Қайыңдар.....	92
Жүйріктің мінезі.....	93
Айыра біл егізін өнермен кім?!.....	94
Белгісіз солдат.....	95
Адам, ғасыр, жер-ана.....	96

Дәулет Ырысбайұлы

Ғұмырымның тамшысы

Автор алғыс айтады

**ТОО "Метпром"
өкілдігінің директоры
Әбдірахманов Жексен мырзаға**

**Қарағанды маңызды білім беретін
"Болашақ" институтының ұжымына**

Ысқақбаев Кенжетай мырзаға

**Компьютерде теріп, әзірлеген
Мұратқызы Бақытжанға**

*Бас редакторы **Бабылова Г.Ж.**
Редакторлары **Оспан Ж.Қ., Сизов Д.М.**
Техникалық редакторы **Тогызбаев Н.С.**
Корректоры **Қаушева Б.Х.***

***Басуға 29.05.2000ж. қол қойылды.
Пішімі А5. Таралымы 500 дана.
Көлемі 6,5 шартты б.т.
" Болашақ-Баспа" редакциялық-баспа бөлімінде
басылып шығарылған.***

Даулет   **ЫРЫСБАЙҰЛЫ**

1964 жылы Шет ауданы Кеншоқы аулында туған, Е.А.Бөкетов атындағы **Қарағанды Мемлекеттік университетін** бітірген. Облыстық телерадиокомпанияда, "Шипагер", "Орталық Қазақстан" газеттерінде қызмет еткен. Өлеңдері баспасөз беттерінде жиі жарияланып келеді.